

**Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності**

**ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА
ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ ФАХІВЦІВ
РИЗИКОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРОФЕСІЙ У
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Монографія

**За редакцією Роксолани Сірко та
Лариси Руденко**

Львів 2026

УДК 378.091.21:[159.9:613.6]:614.8

П–24

Рецензенти: Зоряна КІСІЛЬ – доктор юридичних наук, професор;
Олександр КАПІНУС – доктор педагогічних наук, професор;
Андрій ЦЮПРИК – доктор педагогічних наук, доцент.

**Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
ДСНС України**

(протокол № 14 від 27 травня 2026 р.)

**Литвин А. В., Коваль М. С., Руденко Л. А., Сірко Р. І., Великий Р. Г.,
Вдович С. М., Кобко Є. В., Пилипенко Л. В., Слободяник В. І., Стельмах О. В.,
Штепа О. С., Яремко Р. Я., Велика А. Р., Войтенко Е. Г., Дида К. Р., Дида Н. В.,
Тиндик З. Я., Хмарна Л. М.**

П–24

Педагогічне забезпечення та психологічний супровід професійної підготовки та здоров'язбереження фахівців ризиконебезпечних професій у закладах вищої освіти: монографія / за ред. Сірко Р. І., Руденко Л. А., укладач –Вдович С. М. Львів: ЛДУБЖД, 2026. 490 с.

Розкрито теоретичний і методичний аспекти педагогічного забезпечення та психологічного супроводу професійної підготовки та здоров'язбереження фахівців ризиконебезпечних професій у закладах вищої освіти. Проаналізовано сучасні підходи до забезпечення психологічного благополуччя та здоров'я фахівців ризиконебезпечних професій та осіб, які постраждали від війни. Представлено науково-методичні рекомендації щодо педагогічного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців ризиконебезпечних професій, здоров'язбереження осіб в екстремальних ситуаціях та в умовах війни. Дослідження виконано в межах теми науково-дослідної роботи кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Педагогічне забезпечення та психологічний супровід професійної підготовки та здоров'язбереження фахівців ризиконебезпечних професій у закладах вищої освіти».

Для науково-педагогічних, педагогічних і адміністративних працівників, здобувачів освіти (аспірантів, адюнктів, курсантів і студентів), стейкхолдерів та широкого кола дослідників у галузі педагогіки і психології професійної освіти.

УДК 378.091.21:[159.9:613.6]:614.8

- © Литвин А. В., Коваль М. С., Руденко Л. А., Сірко Р. І., Великий Р. Г., Вдович С. М., Кобко Є. В., Пилипенко Л. В., Слободяник В. І., Стельмах О. В., Штепа О. С., Яремко Р. Я., Велика А. Р., Войтенко Е. Г., Дида К. Р., Дида Н. В., Тиндик З. Я., Хмарна Л. М., 2026
- © ЛДУБЖД, 2026

Розділ 2. Психолого-педагогічне забезпечення професійного становлення майбутніх фахівців ризиконебезпечних професій у закладах вищої освіти.....	316
2.1. Процесуально-інтегративна модель ефективності особистості психолога у сфері ризиконебезпечних професій (<i>Роксолана СІРКО, Олена ШТЕПА</i>).....	316
2.2. Модель навчального процесу для практичної підготовки фахівців служби цивільного захисту із застосуванням спеціалізованих будівель (<i>Юрій СУДНИЦИН, Ігор КОВАЛЬ</i>).....	337
2.3. Формування професійної компетентності психологів із застосуванням відеоматеріалів при викладанні навчальних дисциплін (<i>Юрій ВІНТЮК</i>).....	354
2.4. Психолого-педагогічний потенціал студії акторської майстерності у формуванні соціальних та професійно важливих якостей майбутніх фахівців цивільного захисту (<i>Вікторія БОДНАРЧУК</i>).....	393
2.5. Організація навчальної практики студентів-психологів у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності (<i>Олег ЛОЗИНСЬКИЙ</i>).....	414
ПІСЛЯМОВА.....	438
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	440

14. Holmes O. W. On Being with Others: Jaspers and Ortega, Existenz. 2019. № 14/1. P. 1–11. URL: <https://www.existenz.us/volumes/Vol.14-1Holmes.pdf>

15. Liu Y., Qin C., Ma X., Liang H. Serendipity in human information behavior: a systematic review. Journal of Documentation. 2022. Vol. 78. No. 2. P. 435–462. DOI: doi.org/10.1108/JD-02-2021-0029

16. May R. *The Art of Counseling*. New York: Taylor & Francis Group, 1989. 247 p.

17. Promoting Mental Health. Concepts. Emerging Evidence. Practice. A Report of the World Health Organization, Department of Mental Health and Substance Abuse in collaboration with the Victorian Health Promotion Foundation and The University of Melbourne / Editors: Helen Herrman Shekhar Saxena Rob Moodie. Geneva: World Health Organization, 2005. 310 p. URL: <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/58c74cc5-f816-47f8-b01d-cd414a6ffb64/content>

18. Rout E. L. Bridging the Gap: Enhancing Soft Skills for Employability and Career Success in Management Graduates to Meet Industry Expectations. International Journal for Innovative Research in Multidisciplinary Field. 2025. Vol. 11. Iss. 2. P. 37–47.

2.2. Модель навчального процесу для практичної підготовки фахівців служби цивільного захисту із застосуванням спеціалізованих будівель

Тенденції розвитку новітніх технологій у сучасному світі створюють широкі можливості для якісної підготовки фахівців різного профілю. Інноваційні цифрові інструменти, моделювання, симуляційні системи й автоматизовані рішення дозволяють значно підвищити ефективність навчального процесу й адаптувати його до сучасних викликів. Проте нинішні реалії в Україні, зумовлені російсько-українською війною,

висувають потребу в формуванні більш вузькоспеціалізованих компетентностей, зокрема у сфері підготовки кадрів для силових структур та органів цивільного захисту.

В умовах постійних надзвичайних ситуацій, спричинених воєнною агресією, особливо гостро постає питання забезпечення високого рівня професійної підготовки фахівців служби цивільного захисту. Їхня діяльність потребує не лише ґрунтовних теоретичних знань, а й здатності оперативно оцінювати ризики, приймати рішення в екстремальних умовах і ефективно діяти на місці події. Підготовка фахівців цивільного захисту сьогодні повинна базуватися на оптимальному поєднанні теоретичних засад і практичних навичок. Особливого значення набуває залучення сучасних технологій: віртуальних тренажерів, систем моделювання надзвичайних ситуацій, тактичних навчань на полігонах і реалістичних симуляцій бойових умов. Аналізуючи український і міжнародний досвід, доцільно впроваджувати найкращі практики підготовки в освітній процес Державної служби України з надзвичайних ситуацій. При цьому важливо адаптувати ці методики до поточних умов, які сформувалися в Україні, з урахуванням специфіки сучасних загроз, воєнних дій та необхідності оперативного реагування [3].

Ознайомлення з працями сучасних науковців і дослідників, зокрема А. Грабовського, С. Раджа та інших фахівців у сфері професійної підготовки, підтверджує, що одним із ключових аспектів удосконалення освітнього процесу є створення новітньої моделі оцінювання педагогічної ефективності практичної підготовки фахівців служби цивільного захисту та пожежної безпеки [7–9]. Така модель має не лише систематизувати існуючі методики, а й інтегрувати сучасні технологічні рішення, які дозволяють значно підвищити якість навчання.

Аналіз зарубіжних досліджень показує, що більшість експериментів проводилася з орієнтацією на отримання

результатів виключно під час проходження практичної підготовки або безпосередньо після її завершення. Такий підхід дає уявлення про короткостроковий ефект навчання, однак не дозволяє оцінити стабільність набутих компетентностей. Саме тому важливе повторне вимірювання результатів через 6–12 місяців після завершення курсу, що дає можливість визначити рівень збереження практичних навичок, ефективність застосування знань у реальних умовах і ступінь готовності фахівця до дій у стресових або небезпечних ситуаціях.

Крім того, багато зарубіжних досліджень базувалися на використанні лише одного підходу або одного інструмента вимірювання ефективності. Така одновимірність обмежує можливість комплексного аналізу результатів. Це підводить до висновку про необхідність коректного науково обґрунтованого поєднання різних методів підготовки. Наприклад, застосування VR/AR-тренажерів у поєднанні зі спеціалізованими навчальними полігонами чи тренувальними будівлями дозволяє відтворити максимально реалістичні умови надзвичайних ситуацій. Поєднання цифрових симуляцій із фізичними практичними вправами забезпечує багаторівневе формування компетентностей та підвищує якість навчання за рахунок різноманітності сценаріїв.

Зважаючи на сучасну безпекову ситуацію в Україні, проблема недостатньої кількості спеціалізованих навчальних будівель і тренажерів для проведення повноцінних практичних занять у сфері цивільного захисту та пожежної безпеки надзвичайно актуальна. Обмеженість матеріально-технічної бази суттєво ускладнює формування стійких практичних навичок у майбутніх фахівців, особливо тих, чия професійна діяльність передбачає виконання завдань у високоризикованих або бойових умовах.

У цьому напрямі розроблено альтернативні методи і підходи до практичної підготовки, зокрема із застосуванням

тренажерів контейнерного типу. Такі тренажери дозволяють відтворювати базові умови для відпрацювання первинних навичок гасіння пожежі, орієнтування в задимлених приміщеннях, роботи з обладнанням чи відпрацювання командної взаємодії. Вони частково імітують реальні умови, створюючи температуру, димові ефекти й обмежений простір, що необхідно для формування початкової стресостійкості та поведінкової готовності.

Враховуючи вищевикладене, варто зазначити, що за статистикою виникнення пожеж упродовж 9 місяців 2025 р. на території України, зафіксовано 87921 пожеж, із яких 21,5% припадає на будівлі та споруди житлового призначення та 8,2% виникли внаслідок вибухів і бойових дій. Крім цього, за даний період часу загинуло 1184 особи і травмовано 1521 особа [6]. Тому слід зауважити, що якісна практична підготовка і методи її проведення відіграють важливу роль у формуванні професійної компетентності фахівців служби цивільного захисту. З урахуванням вищезазначеного виникає потреба в побудові функціональної та водночас якісної моделі підготовки фахівців служби цивільного захисту, що включатиме як теоретичну, так і практичну складові.

1. Теоретична частина підготовки фахівців служби цивільного захисту.

Розробляючи модель практичної підготовки фахівців служби цивільного захисту, слід враховувати теоретичну складову, на якій буде базуватися практична підготовка.

Для якісної теоретичної підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту необхідно розробляти програму таким чином, щоб вона надавала знання, котрі будуть використовуватися впродовж усього процесу навчання. Крім того, враховуючи проблеми останніх років, які зачепили і територію України, а саме пандемія Covid-19, повномасштабне вторгнення рф, слід розробляти теоретичну програму з можливістю її адаптації для дистанційного навчання. Наразі

модель теоретичного навчання побудована з орієнтацією на викладача, що свідчить про відсутність самостійної навчальної діяльності здобувачів.

Дистанційне навчання створюється на основі переходу від підходу, орієнтованого на викладача, до підходу, орієнтованого на здобувача освіти. Для створення правильного інтерактивного навчального середовища викладач повинен інтегрувати знання з педагогіки, цифровізації та дисципліни, яку він викладає. Викладач має переглянути навчальну дисципліну, провести самоаналіз і змінити свій освітній підхід [10].

Для створення якісної бази дистанційного навчання необхідно, в першу чергу, визначити кінцевий результат, зокрема що фахівець служби цивільного захисту повинен знати. Після цього слід розробити літературу та навчальні матеріали, що надасть йому можливість швидко та якісно опанувати необхідні знання. Модель теоретичної частини навчання представлена на рис. 1.

Рисунок 1 – Модель теоретичної підготовки

Закордонний досвід свідчить про досить поширену практику використання онлайн-ресурсів. Наприклад, у Сполучених Штатах Америки підготовка професійних пожежників здійснюється через офіційний урядовий сайт Федерального агентства з надзвичайних ситуацій (*Federal Emergency Management Agency (FEMA)*). На сайті агентства розміщено каталог курсів (*National Preparedness Course Catalog*), які реалізують три освітні організації FEMA:

– Центр внутрішньої готовності (*Center for Domestic Preparedness (CDP)*);

– Національний відділ підготовки й освіти (*National Training and Education Division (NTED)*);

– Інститут управління надзвичайними ситуаціями (*Emergency Management Institute (EMI)*) [1, с. 129–130].

Також важливо звернути увагу на міжнародні організації, одним із напрямів діяльності яких стала безпека людини. До таких можна віднести:

1. Національна асоціація протипожежного захисту (*National fire protection association (NFPA)*), яка заснована в 1896 р. Полем її діяльності є ліквідація майнових та економічних втрат через пожежі, електричний струм та різного роду небезпеки. Мета NFPA полягає у допомозі врятувати життя, зменшити втрати на основі отриманої інформації, знань, умінь. Чисельність асоціації налічує понад 50000 осіб у всьому світі. NFPA виконує функції розроблення стандартів із різного роду рятувальних спеціальностей, ґрунтуючись на 300 консенсусних кодексах і стандартах.

2. Міжнародна асоціація пожежних і рятувальних служб (*International association of fire and rescue services (STIF* – абревіатура французької назви цього комітету)), що створена в Парижі ще у 1900 р. Ця асоціація об'єднує людей, ресурси в неієрархічній обстановці; начальник і пожежник, професіонал і волонтер цінуються за їхніми досягненнями і є рівноправними. STIF сприяє розвитку молодіжних пожежних команд, даючи уявлення молоді про навички рятування та гасіння пожеж, а також організовує кожні два роки змагання, в яких беруть участь понад 3000 пожежних команд з усього світу.

3. Міжнародна асоціація пожежників (*International Association of Fire Fighters (IAFF)*), заснована у 1918 р. у Вашингтоні, округ Колумбія. У США та Канаді представники IAFF забезпечують захист понад 85% населення. Метою асоціації є не лише захист населення, а й захист самих пожежників від

некомпетентності місцевої влади. IAFF представляє понад 327000 професійних рятувальників і парамедиків, які працюють у понад 3500 філіях повний робочий день.

4. Міжнародна асоціація підготовки пожежної служби (*International Fire Service Training Association (IFSTA)*) – асоціація фахівців пожежної служби, які займаються вдосконаленням техніки та безпеки пожежогасіння шляхом навчання, яка заснована в 1934 р. Кожного року IFSTA у липні та за необхідності проводить конференції, збираючи комітет правління, які вивчають поточні стандарти протипожежного захисту, пожежну літературу та всі нововведення, в результаті чого укладають наукові та навчальні посібники.

5. Асоціація виробників пожежної техніки (*Fire Apparatus Manufacturers' Association (FAMA)*), заснована у 1946 р. в Північній Америці. FAMA є неприбутковою торговою асоціацією, що підтримує дослідження щодо розробки пожежних автомобілів, обладнання, реманенту. Її мета полягає в захисті та просуванні інтересів галузі безпеки людини на основі ефективної комунікації з національними та міжнародними організаціями пожежної промисловості. Представники асоціації сприяють розробці стандартів безпеки та продуктивності спеціальних автомобілів пожежного профілю, програм і цілей для покращення безпеки протипожежних апаратів і обладнання, забезпечуючи при цьому галузеві стандарти. Також учасники FAMA виступають на семінарах, надають інформацію на слухання в Конгресі та уряді для вдосконалення правил, що стосуються служби та безпеки пожежників.

6. *Underwriters Laboratories (UL)* – найбільший у США недержавний пожежний науково-дослідний центр випробувань і сертифікації, заснований у 1944 р., до складу якого входить Інститут захисту життя пожежників. Діяльність UL спрямована на тестування, перевірку, сертифікацію, надання освітніх і консультативних послуг щодо управління

ризиками й ухвалення координаційних рішень, щоб усебічно забезпечити служби порятунку науковими знаннями і досягненнями. Загалом UL контролює створення надійних стандартів для безпечного та стійкого використання новітніх технологій. Представники центру для сприяння інноваціям та допомоги у вирішенні гострих проблем галузі безпеки людини на свої робочі засідання запрошують не лише спеціалістів безпеки, а й світових лідерів і політиків.

7. Європейська асоціація закладів освіти пожежної безпеки (*European Fire Service Colleges' Association (EFSCA)*), створена в 1988 р. трьома національними школами пожежної охорони (Франція, Нідерланди та Великобританія) з метою обміну досвідом. Сьогодні EFSCA об'єднує всі без винятку національні центри підготовки пожежників 27 країн Європейського Союзу та 4 країни Європейської торгової асоціації. Основними цілями EFSCA є: забезпечення платформ для офіційних відносин представників держав-членів Європейського Союзу; вплив та інформування 150 представників асоціації в питаннях, що стосуються освіти та професійної підготовки спеціалістів галузі безпеки людини; сприяння досягненню потреби в навчанні та розвитку кар'єри персоналу, залученого до європейських служб та організацій, пов'язаних із безпекою населення; всіляка підтримка та впровадження науково-методичних досліджень.

8. Європейська група організацій з протипожежних випробувань, інспекції та сертифікації (*European Group of Organisations for Fire Testing, Inspection and Certification (EGOLF)*), заснована в 1988 р. Представники EGOLF на європейському рівні залучаються до випробувань, перевірки та сертифікації матеріалів, конструкцій, виробів для оптимізації галузі безпеки людини. Діяльність цієї організації спрямована на захист особистості від небезпеки та мінімізацію втрат і збитків, пов'язаних із катастрофами. Також EGOLF організовує

форуми для обговорення проблем щодо вогнестійкості, сприяючи дослідженням у секторі пожежної безпеки.

9. Федерація європейських пожежних фахівців (*Federation of European fire officers (FEU)*), яка розпочала свою діяльність у 1990 р., у 1992 р. відбулося перше зібрання в Істборні (Великобританія). У 1995 р. проголосували за конституцію і офіційну назву FEU (Федерація асоціацій пожежних фахівців Європейського Союзу), проте у 2020 р. з прийняттям нової конституції офіційна назва змінилася на Федерацію європейських пожежних фахівців. Сьогодні FEU є незалежною професійною організацією, до якої входять 24 європейські пожежні служби, включаючи Великобританію та Норвегію. Ця федерація відповідає за стратегічне керівництво пожежно-рятувальними службами на всіх рівнях державного управління. Мета FEU полягає у взаємообміні передовим досвідом безпеки життєдіяльності населення Європи. Координатори федерації, як правило, збираються двічі на рік фізично або в режимі онлайн для відслідковування програм і проєктів FEU, приймаючи всі необхідні стратегічні й організаційні рішення відповідно до їхньої конституції для ефективного управління федерацією.

10. Міжнародна асоціація керівників пожежної охорони (*International Association of Fire Chiefs (IAFC)*), створена у 1873 р. Асоціація сприяє лідерству 151 керівників, волонтерів, пожежників, фахівців усього міжнародного співтовариства на основі інформації, освіти, підвищення кваліфікації. IAFC об'єднує понад 7 тисяч керівників муніципальних, добровільних і об'єктових служб реагування на надзвичайні ситуації у всьому світі. Кожного року асоціація проводить конференції щодо пожежогасіння, стихійних небезпек, екстреної медичної допомоги, реагування на тероризм, сприяння безпеці життєдіяльності [1, с. 147–151].

З розвитком ЗМІ та в контексті професійної підготовки фахівців служби цивільного захисту важливо також

розглянути веб-ресурси, які відображають пожежну та цивільну безпеку, висвітлюють статті, рубрики, технологічні новинки, що сприяють саморозвитку фахівців. В Україні вони відсутні, проте за кордоном досить поширені, тому варто розглянути деякі з них.

FireRescue1 керує вебсайтами, що охоплюють різного роду аспекти пожежної безпеки, серед яких: FireChief.com, FireGrantsHelp.com, EMS1.com, PPE101.com та ін. Революція FireRescue1 полягає в тому, що як чоловіки, так і жінки в спільноті фахівців із пожежної безпеки знаходять останні новини, навчальну інформацію, мають можливість взаємодіяти та досліджувати пожежне устаткування не лише для професійних рятувальників, а й для волонтерських організацій. Цей сайт є найповнішим і найнадійнішим онлайн-ресурсом у всьому світі [1, с. 151].

Процес створення успішного теоретичного курсу буде залежати від підходів викладача, вміння створити якісні матеріали для навчання. Крім того, необхідно надавати інформацію про міжнародні інформаційні портали й онлайн-ресурси для безперервного саморозвитку, а також об'єктивно оцінювати обстановку в суспільстві та світі.

Під впливом різних технологічних процесів сучасний світ проходить важливий етап цифровізації, адже цифрові технології можуть не лише створити новітні методи навчання, а також доповнити вже існуючі, які розширюють можливості розвитку вмінь і навичок фахівців цивільного захисту. Застосування цих технологій дозволяє створювати реалістичні сценарії підготовки, запобігаючи небезпечним факторам і впливаючи на здобувачів освіти [4].

Світові організації розробляють і поширюють продукцію для симуляції різних подій у сфері пожежної безпеки. Наприклад, компанія FLAIM розробляє системи змішаної реальності для підготовки фахівців у сфері пожежної безпеки, військовослужбовців та ін. (Рис. 2.) [12].

Дослідження показують, що сценарії віртуальної або доповненої реальності досить високо оцінюються пожежниками, які проходять у них навчання. Ці сценарії досить реалістичні, пожежники, які відпрацювали їх, пропонують впровадження цих програм і сценаріїв тренувань на постійній основі в їх діяльності [11, с. 21].

Рисунок 2 – Використання VR технології для підготовки пожежника

Отже, що необхідно впроваджувати VR/AR технології у професійну підготовку фахівців служби цивільного захисту. Однак сценарії на тренажерах із застосуванням VR/AR технологій повинні базуватися на засвоєних теоретичних знаннях. Модель впровадження VR/AR технологій представлена на рис. 3.

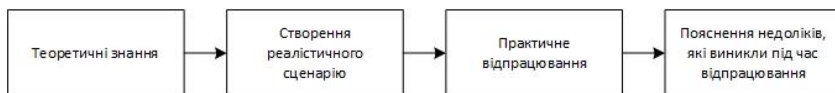

Рисунок 3 – Модель створення сценаріїв в VR/AR тренажерах для підготовки фахівців служби цивільного захисту

2. Практична підготовка в тренажерах контейнерного типу. На наступному етапі професійної підготовки фахівців служби цивільного захисту необхідно впроваджувати відпрацювання сценаріїв у тренажерах контейнерного типу.

Тренажери контейнерного типу – це один або декілька 40-футових (12 метрових) стандартних металевих контейнерів, які з'єднанні між собою спеціальними кріпленнями. Призначенням таких контейнерів є створення умов, наближених для реальних, але з низьким рівнем ризику для людини, яка навчається. Однак під час його використання необхідно використовувати засоби індивідуального захисту [5] (Рис. 4).

Процес практичної підготовки полягає у відпрацюванні засвоєного теоретичного матеріалу та проведенні занять із застосуванням VR/AR технологій. Даний вид підготовки підвищує рівень знань фахівців служби цивільного захисту, крім того, підвищує психологічну стійкість до можливих загроз.

Рисунок 4 – Вигляд різних тренажерів контейнерного типу

Процес практичної підготовки в тренажерах контейнерного типу вимагає від викладача певної професійної та фізичної підготовленості, а також проходження спеціалізованих курсів інструкторів з отриманням сертифіката, оскільки необхідно також перебувати в зоні задимленості разом зі здобувачами освіти та забезпечувати їхню безпеку.

Крім того, є необхідність залучення психологічної служби до проведення занять, оскільки можливі випадки панічних атак у здобувачів освіти.

Методика проведення занять може відрізнятися залежно від того, де проходили курси інструкторів, однак загальна суть заняття – навчити практичним діям фахівців цивільного захисту в задимленій зоні. Крім того, це один з основних етапів психологічної підготовки фахівців служби цивільного захисту до реальних надзвичайних подій. Тому даний етап підготовки теж можливо змодельовувати (Рис. 5).

Рисунок 5 – Схема використання тренажерів контейнерного типу в навчальному процесі

3. Спеціалізовані будівлі для практичних відпрацювань у процесі підготовки фахівців служби цивільного захисту.

Завершальний етап процесу підготовки фахівців служби цивільного захисту повинен забезпечуватися практичним відпрацюванням реальних сценаріїв. Одним із таких методів може бути відпрацювання у спеціалізованих будівлях (Рис. 6).

Рисунок 6 – Спеціалізована будівля для практичних відпрацювань у Центрі підготовки пожежників, м. Тінглев, Королівство Данія

Спеціалізовані будівлі для практичних відпрацювань – це будівлі та споруди, які збудовані з негорючих матеріалів та призначені для створення реальних пожеж, надзвичайних ситуацій.

Дані будівлі мають планування багатоквартирного житлового будинку, з підвальним приміщенням і горищем, що надає можливість створювати різноманітні реалістичні сценарії для практичного відпрацювання. Основним аспектом даної будівлі є можливість розпалення вогню в приміщенні, що створює повномасштабну пожежу всередині та дає можливість оцінити дії фахівця служби цивільного захисту під час ліквідації реальної події.

Інструктор під час підготовки повинен розробити реальний сценарій пожежі, надзвичайної події, але насамперед має врахувати рівень знань і підготовленість фахівців служби цивільного захисту, ґрунтуючись на їхній програмі навчального процесу. Враховуючи попередні етапи підготовки та можливість застосувати спеціалізовані будівлі, створюється модель, яка є кінцевою в навчальному процесі (Рис. 7).

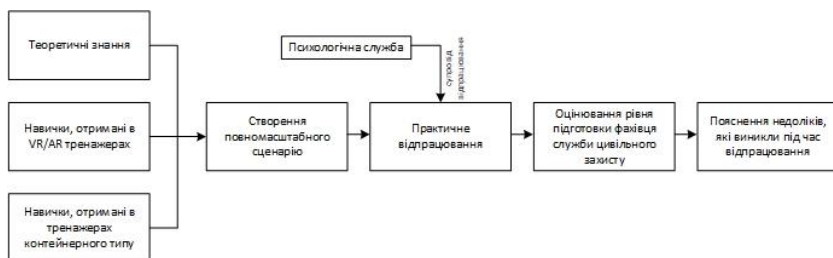

Рисунок 7 – Модель застосування спеціалізованих будівель
у навчальному процесі

Розробивши прості моделі підготовки фахівців служби цивільного захисту для кожного етапу навчального процесу, можна зрозуміти, що вони взаємопов'язані й окремо користі від них не буде. Саме об'єднавши їх в одну загальну модель навчального процесу, можна досягнути високих результатів у

формуванні компетентності фахівців служби цивільного захисту (Рис. 8).

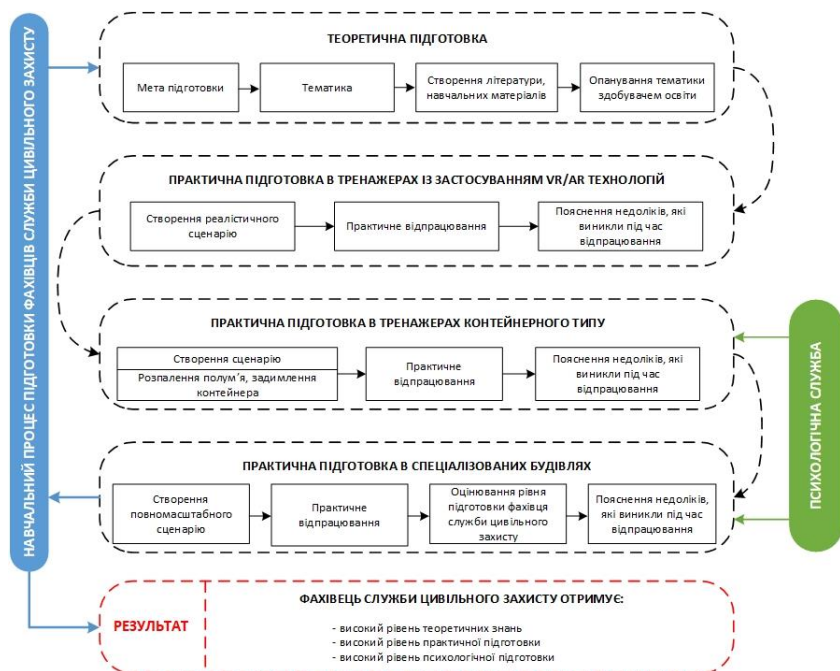

Рисунок 8 – Модель практичної підготовки фахівців служби цивільного захисту із застосуванням спеціалізованих будівель

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна зробити такі висновки щодо вдосконалення системи підготовки фахівців служби цивільного захисту в умовах сучасних викликів:

- теоретична підготовка повинна розроблятися як для очного, так і для дистанційного навчання;
- необхідно залучати здобувачів освіти до самостійного навчання;
- важливо впроваджувати тренажери з VR/AR технологіями;

–слід розробляти якісні сценарії для тренажерів контейнерного типу;

–узагальнення та закріплення матеріалу має відбуватися під час занять у спеціалізованих навчальних будівлях і на полігонах;

–психологічна підтримка є невід’ємною частиною професійної підготовки;

–оцінка рівня знань і підготовленості фахівців служби цивільного захисту після закінчення навчальної програми має бути об’єктивною.

Реалізація наведених рекомендацій забезпечить формування у майбутніх фахівців служби цивільного захисту таких ключових характеристик:

–високий рівень теоретичних знань;

–високий рівень практичної підготовки;

–високий рівень психологічної стійкості та готовності діяти в умовах стресу.

Сукупність цих якостей формує високий рівень професійної компетентності, який є критично важливим у складний період російсько-української війни. Саме такі фахівці здатні ефективно виконувати свої обов’язки, оперативно реагувати на загрози та забезпечувати безпеку населення в умовах постійних викликів.

Подальші наукові дослідження у сфері підготовки фахівців служби цивільного захисту та пожежної безпеки вбачаємо у створенні комплексної моделі практичної підготовки, що поєднуватиме традиційні підходи, тренажери контейнерного типу, сучасні VR/AR-технології та спеціалізовані навчальні полігони.

Список використаних джерел:

1. Коваль І. С. Теоретичні та методичні засади формування готовності майбутніх фахівців служби цивільного

захисту до неперервного саморозвитку: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Львів, 2025. 520 с.

2. Коваль І. С. Формування готовності майбутніх фахівців служби цивільного захисту до неперервного саморозвитку: монографія / Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. Львів: ЛДУБЖД, 2025. 486 с.

3. Коваль І. С., Судніцин Ю. Т. Вітчизняний та закордонний підхід до підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту в умовах інноваційних тенденцій суспільства. Проблеми освіти. 2025. Вип. 2 (103). С. 463–473. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-103.2025.30>.

4. Альфавицька Г. В., Пархоменко В.-П. О., Пархоменко Р. В. Цифровізація програм навчання для пожежних-рятувальників. Інформаційна безпека та інформаційні технології: збірник доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції «ІБІТ-2024» (м. Львів, 27 листопада 2024 р.). Львів: ЛДУ БЖД, 2024. С. 634–647.

5. Луц В. І., Яковчук Р. С., Войтович Д. П. Методика проведення практичних занять у багатофункціональному тренажері контейнерного типу. Пожежна безпека. 2020. Т. 36. С. 84–94. DOI: <https://doi.org/10.32447/20786662.36.2020.09>.

6. Аналітична довідка про пожежі та їх наслідки в Україні за 9 місяців 2025 року. URL: analitichna-dovidka-pro-pozhezi-za-9-misiaciv-2025-roku.pdf

7. Grabowski A. Practical skills training in enclosure fires: An experimental study with cadets and firefighters using CAVE and HMD-based virtual training simulators. Fire Safety Journal. 2021. Vol. 125. 103440. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.firesaf.2021.103440>.

8. Singh R. Pedagogy for Teaching Fire Safety through Design-Based Immersion of the National Building Code 2016 with Feedback from Students of Undergraduate Architecture. The Scientific World Journal. 2023. 4007123. DOI: <https://doi.org/10.1155/2023/4007123>.

9. Cui Y., Wang H., You B., Cheng C., Li M. Simulation Study on Fire Product Movement Law and Evacuation in a University High-Rise Teaching Building. *Applied Sciences*. 2023. № 13 (18). 10532. DOI: <https://doi.org/10.3390/app131810532>

10. Holmgren R., Haake U., Söderström T. Firefighting training at a distance – a longitudinal study. *Journal of Vocational Education & Training*. 2018. № 71 (1). P. 65–86. DOI: <https://doi.org/10.1080/13636820.2018.1464054>

11. Book of abstracts Nordic fires & Safety days. 2024. 158 p. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2%3A1876415/FULLTEXT01.pdf>.

12. FLAIM. URL: <https://flaimgsystems.com/>

2.3. Формування професійної компетентності психологів із застосуванням відеоматеріалів при викладанні навчальних дисциплін

Сучасна освіта вимагає постійного пошуку нових ефективних методів викладання та навчання, які відповідають динаміці розвитку інформаційного суспільства. В умовах швидких соціальних змін і збільшення обсягу знань традиційні підходи до викладання часто виявляються недостатніми для формування всебічно розвиненої та компетентної особистості фахівця. Це особливо стосується такої галузі, як психологія, де важливим є не лише засвоєння теоретичних знань, але й розвиток практичних навичок, емпатії, критичного мислення та здатності до аналізу складних людських взаємин. А це, своєю чергою, потребує застосування відповідних методів підготовки фахівців. Дана обставина стосується також підготовки майбутніх фахових психологів, що здійснюється в українських освітніх закладах. Необхідність висвітлення особливостей застосування навчальних відеоматеріалів – фільмів та їхніх фрагментів – у

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

*Литвин А. В., Коваль М. С., Руденко Л. А., Сірко Р. І., Великий Р. Г.
Вдович С. М., Кобко Є. В., Пилипенко Л. В., Слободяник В. І.
Стельмах О. В., Штепа О. С., Яремко Р. Я., Велика А. Р.
Войтенко Е. Г., Дида К. Р., Дида Н. В.
Тиндик З. Я., Хмарна Л. М.*

ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ ФАХІВЦІВ РИЗИКОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРОФЕСІЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Монографія

Наукові редактори

**Роксолана СІРКО
Лариса РУДЕНКО**

Літературний, технічний редактор

Укладач

Комп'ютерна верстка

Дизайн обкладинки

Друк

**Світлана ВДОВИЧ
Маріанна КЛИМУС
Світлана ВДОВИЧ
Назарій ПЕТРОЛЮК**

Підписано до друку 28.08.2026 р.
Формат 60×84/16. Гарнітура Times New Roman.
Друк цифровий. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 30,6

Друк ЛДУБЖД
79007, Україна, м. Львів, вул. Клепарівська, 35
Тел. /факс: (032)233-24-79
E-mail: vnrd@ldubgd.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №7249 від 09.02.2021 р.